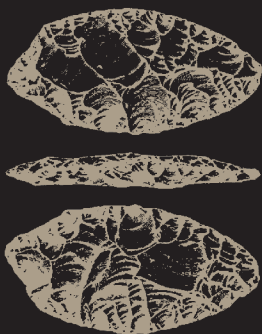

TRIBUNA D' ARQUEOLOGIA

2017-2018

2017

1

25 d'octubre

Presentació del cicle de conferències de la Tribuna d'Arqueologia 2017-2018.

El nucli fortificat de Puig Rom i el seu entorn immediat. 2014-2017

Conferencians: Eva Subías, Anna M. Puig, Dolors Codina i José Ignacio Fiz
Moderador: Joaquim Tremoleda

Les excavacions portades a terme al jaciment de Puig Rom s'emmarquen en el projecte quadriennal de recerca *El nucli fortificat de Puig Rom i el seu entorn immediat. Estudi sobre el poblament d'època visigoda a la serra de Rodés. Segles VII-X dC.*

L'objectiu del treball s'ha centrat en l'estudi de la població, no només per revisar i establir els marges cronològics de l'ocupació, identificar la trama urbana i caracteritzar les unitats d'hàbitat, així com reconèixer la fortificació original, amb les seves torres i els seus portals, sinó també per analitzar el paisatge i el territori en el qual es troba, en el marc de les transformacions que es produeixen a la fi del període tardoromà.

2

15 de novembre

25 anys de treballs a Oxirinc (El Bahansa, Egipte)

Conferencians: Maite Mascort i Josep Padró
Moderador: Ignacio Adiego

Oxirinc va ser la ciutat més prominent del XIXè *nomus* de l'Alt Egipte durant l'època gre-

coromana. S'hi ha excavat a la Necròpoli Alta (de l'època saïta, passant per una fase greco-romana, fins a l'època bizantina), a l'Osireion i als complexos religiosos d'època cristiana. El més singular dels espais excavats és l'Osireion, el temple dedicat a Osiris, on culminaven els misteris que representaven la mort i el posterior renaixement del déu de la vegetació i de la nova vida en el Més Enllà. Oxirinc és un bon exemple per conèixer l'evolució arquitectònica de les tombes de la darrera etapa de la civilització egípcia, l'evolució artística, la perdurabilitat de les creences religioses i la implantació del cristianisme com a nova religió.

3

29 de novembre

Neandertals entre ossos i glaceres: darreres intervencions a la Cova de les Llenes i a la Cova dels Tritons (congost d'Erinyà, el Pallars Jussà)

Conferencians: Jordi Rosell, Maite Arilla i Ruth Blasco
Moderador: Josep Gallart

Els treballs realitzats a començaments de la dècada dels anys cinquanta en diverses coves del congost d'Erinyà (el Pallars Jussà), efectuats pel professor Maluquer de Motes, citaven la presència de dipòsits estratigràfics d'edat plistocena amb presència de restes d'os de les caver-nes. L'any 2013 es va decidir endegar una sèrie d'intervencions que afectarien inicialment dues coves: la Cova de les Llenes (Conca de Dalt), explorada ja per Maluquer de Motes, i la Cova dels Tritons (Senterada), completament inèdita. Ambdues coves han proporcionat un conjunt important de restes faunístiques, així com dades significatives sobre la presència de grups humans durant el paleolític inferior i mitjà en aquestes contrades en forma d'indústria lítica. Ambdós jaciments, per tant, es constitueixen com a peces clau per entendre l'evolució del paisatge en aquesta zona prepirinenca, així com el comportament de les comunitats neander-

tals en ambients de mitjana i alta muntanya i les seves relacions amb altres entitats biològiques, sobretot els grans carnívors.

4

13 de desembre

Mobilitat i economia a Europa occidental en el primer mil·lenni aC i l'època romana: implicacions per a la ramaderia i primers resultats a Catalunya a partir de dades bioarqueològiques

Conferenciant: Sílvia Valenzuela i Ariadna Nieto
Moderador: Jordi Nadal

La ramaderia és una activitat econòmica clau a Europa des de la introducció dels animals domèstics durant el neolític. Les pràctiques ramaderes estan estretament lligades amb les estratègies de producció i, com a tals, reflecteixen canvis socials i econòmics. L'anàlisi de les restes de fauna dels jaciments arqueològics permet conèixer la gestió ramadera en el passat i a partir de l'anàlisi d'isòtops estables de l'esmail dentari podem inferir patrons de mobilitat i estacionalitat.

En aquest treball es presenten els canvis en la ramaderia en diferents indrets d'Europa i el nord d'Àfrica (Anglaterra, Catalunya, nord-centre d'Itàlia i Tunísia, entre d'altres) entre el primer mil·lenni aC i l'època romana, fruit de les darreres investigacions d'aquest any. Més enllà de les dades arqueozoològiques, veurem que la ramaderia està molt vinculada als sistemes econòmics i socials —a voltes per sobre de les condicions ecològiques de cada zona— i la manera en què els canvis en els patrons de mobilitat i intercanvi determinen les pràctiques ramaderes.

2018

5

10 de gener

Recerca arqueològica al castell de Montjuïc de Barcelona (2010-2017). Primers resultats

Conferenciant: Josep M. Vila
Moderador: Josep Pujades

El castell de Montjuïc de Barcelona ha estat objecte en els darrers anys de diverses actuacions destinades a millorar-ne l'accessibilitat i dotar-lo dels serveis bàsics per atendre els milers de persones que el visiten anualment. Totes aquestes actuacions, promogudes sobretot per l'empresa municipal BIMSA, han anat acompanyades dels corresponents treballs de seguiment i d'excavació arqueològica, que han permès aprofundir de manera notable en el nostre coneixement sobre aquesta fortificació. Les bases per a aquesta recerca es van formular en el marc de l'estudi històric i arqueològic sobre el castell redactat pel Pla director de la fortificació. Els treballs posteriors han permès completar i resoldre moltes de les problemàtiques plantejades en aquell moment: dimensions, característiques constructives i grau de conservació del primitiu fortí anterior al castell actual, aspectes relacionats amb el procés de construcció del castell actual i amb les transformacions que aquest ha sofert després de la seva posada en marxa el 1779.

6

24 de gener

Aportacions al coneixement de la prehistòria recent al tram inferior de la vall de l'Ebre (Móra la Nova, Benifallet, Aldover i Flix): dinàmica d'assentaments a l'aire lliure i en cova

Conferenciants: Roger Alcàntara, Ricard Arnaiz, Ivan Gironès, Andreu Montforte, Marc Piera, Joaquim Sisa, Anna Gómez i Miquel Molist
Moderador: Josep Bosch

Per primera vegada es reprèn la recerca del poblament prehistòric, i especialment de les fases del neolític i del bronze antic, al curs inferior del riu Ebre. Dintre d'aquestes revisions destaquen els jaciments de les coves de Benifallet, els assentaments de les terrasses d'Aldover, la revisió dels assentaments d'Amposta i els treballs de prospecció al sector Mora-Flix.

7

7 de febrer

Intervencions arqueològiques a les muralles de Tàrraga. Recerca, recuperació patrimonial i difusió. Els casos del carrer del Carme 31 i del portal d'Urgell

Conferenciants: Oriol Saula, Josep Giribet, Joel Minguell i Ivonne Pont
Moderador: Josep M. Vila

Durant els darrers trenta anys, un seguit d'intervencions arqueològiques han permès documentar diferents trams de la muralla medieval de Tàrraga. Les intervencions al Molí del Codina (1997-1998), al Portal de Sant Antoni (2005) i al número 8 del carrer Pou del Gel (2005), juntament amb la breu intervenció al Centre Fissalut del carrer Migdia (1991), van aportar

informació nova respecte al coneixement del traçat de la muralla. La recerca sobre el traçat de la muralla ha tingut continuïtat en les intervencions fetes al vestibul d'accés al pou del gel de Tàrraga (2013) i al castell mateix (2014). Més recentment, la intervenció al carrer del Carme 31 (2015) i al portal d'Urgell (2017) han permès constatar que, a banda de la conservació d'estructures soterrades de la muralla, s'han conservat paraments en alçat de la muralla del carrer Carme 31 i de bona part d'una torre del portal d'Urgell. La recuperació patrimonial d'aquests elements per a la ciutat ha permès fer-los visibles i destacar-los. Juntament amb la recerca arqueològica i documental, l'aportació de l'empresa Calidos ha estat fonamental per poder fer una projecció didàctica dels resultats de la recerca aplicant la tecnologia 3D i proposant recreacions virtuals de la muralla.

8

21 de febrer

L'assentament protohistòric de la Cella (Sallou, Tarragonès). Campanyes del 2010 al 2017

Conferenciants: Laura Bricio, Ivan Cots, Jordi Diloli, Ramon Ferré i Jordi Vilà
Moderadora: Maria Adserias

El Grup de Recerca Seminari de Protohistòria i Arqueologia (GRESEPIA) de la Universitat Rovira i Virgili intervé al jaciment protohistòric de la Cella des de l'any 2010. Els resultats assolits fins ara ens permeten apuntar que la Cella va ser un important centre comercial de la costa occidental cèssetana durant els segles IV i III a. de la n. e., moment en què el poblat fou abandonat sense indicis de violència.

9

7 de març

Projecte Cella Vinaria: quinze anys de recerca arqueològica i patrimonial al celler romà de Vallmora (Teià, el Maresme)

Conferenciant: Antoni Martín

Moderador: Víctor Revilla

El proper any 2018 es compleixen quinze anys de l'inici de les darreres excavacions al celler romà del Veral de Vallmora (Teià, el Maresme), un gran centre de producció de vi laietà, actiu entre el segle I aC i el V dC. Aquestes excavacions varen donar peu al desenvolupament d'un projecte integral de recerca arqueològica i patrimonial, que es va concretar en la construcció del Parc Arqueològic Cella Vinaria. Durant la conferència es presentaran tant els resultats científics de les diferents intervencions i actuacions dutes a terme fins a dia d'avui com els diferents projectes que es desenvoluparan en el futur.

10

21 de març

Intervencions del casc El Bou Ferrer i Illes Formigues II, dos jaciments extraordinaris per comprendre el comerç naval del segle I dC.

Conferenciant: Franca Civecchini, Carlos de Juan, Rut Geli, Jaime Molina, José Antonio Moya i Gustau Vivar

Moderador: Josep Manuel Rueda

Tant a Catalunya com a la Comunitat Valenciana s'han localitzat dos vaixells arqueològics de cronologia similar, aproximadament de mitjan segle I dC, que transportaven el mateix carregament, format per àmfors amb salsa de peix. Aquests són, d'una banda, El Bou Ferrer, apare-

gut a la Vila Joiosa (Alacant), i, de l'altra, el derelict de les Illes Formigues II a Palamós-Palafrugell (el Baix Empordà). Com que els dos vaixells poden ser compatibles en el discurs històric i en la seva interpretació arqueològica, i amb la intenció d'unificar esforços entre ambdues administracions, s'ha posat en marxa un projecte de treball conjunt, establert a partir d'un conveni de col·laboració científica entre la Direcció General d'Arxius, Biblioteques, Museus i del Patrimoni Cultural de la Generalitat de Catalunya i la Direcció General de Patrimoni Cultural i Museus de la Generalitat Valenciana.

11

4 d'abril

El projecte de recuperació dels gravats rupestres de Mas de n'Olives (Ponts, la Noguera)

Conferenciant: Josep Castells, Eudald Guillamet i Lluís Sant

Moderadora: Gemma Hernández

L'estudi realitzat el 2010 sobre l'estat de conservació dels gravats rupestres de Mas de n'Olives va permetre formular un projecte integral de recuperació, protecció, conservació i difusió, que s'ha anat realitzant en diferents fases ordenades i adaptades a la viabilitat del projecte.

Entre el 2013 i el 2015 es van portar a terme les diferents actuacions: intervenció arqueològica de delimitació i excavació del bloc dels gravats i retirada de les terres i la vegetació que el cobrien, redacció del projecte de coberta de protecció i d'una passarel·la de circulació, contractació i execució del projecte i, per últim, intervenció de restauració i consolidació dels gravats i de les fissures i les descamacions de la roca. Seguidament, entre el 2015 i el 2016 es porten a terme la instal·lació de panells informatius i la senyalització del seu accés.

12

18 d'abril

L'establiment rural de l'ibèric ple de Rabassats (Nulles, l'Alt Camp)

Conferencians: M. Carme Belarte, Joan Canela, Jordi Morer, Marc Ocaña i Oriol Cuscó
Moderador: Josep Pou

El jaciment de Rabassats, o el Bosc, ha estat excavat en la seva totalitat dins del projecte quadriennal (2014-2017) Formes d'ocupació del territori i evolució del poblament a la Cessetània occidental durant la protohistòria (1r mil·lenni aC). També s'hi han realitzat treballs d'adequació per a la visita.

Els treballs d'excavació han permès documentar un assentament rural d'època ibèrica (s. III aC), definit per un edifici d'uns 400 m² format per diverses habitacions estructurades entorn de patis. El conjunt es completa amb sitges i un sistema de basses o dipòsits de decantació de líquids. S'hi ha documentat també un moment constructiu anterior identificat per estructures retallades a la roca. Un cop abandonat el jaciment, en el s. I aC - s. I dC, s'aboca un esquelet dins el farciment d'una de les basses.

13

2 de maig

Intervenció arqueològica a l'antic hospital de clergues de Girona: l'evolució urbana de la riba del riu Galligants des de l'època romana fins a l'actualitat

Conferenciant: Maribel Fuertes
Moderador: Joaquim Nadal

L'excavació realitzada a l'edifici situat al carrer del Riu Galligants 5, al barri de Sant Pere de la ciutat de Girona, ha permès recuperar l'evolució

urbanística de l'indret d'ençà de l'època romana fins a l'actualitat. L'immoble actual correspon a la nau central de l'antic hospital de clergues, bastit entorn al segle XII. Les estructures documentades pertanyen a les fases d'ocupació de l'edifici fins a mitjan segle XVII, moment en què la institució es traslladà a una altra ubicació. Per sota d'aquesta construcció s'han localitzat un seguit d'estructures preexistents, que testimonien l'ocupació de la zona des de l'època romana fins als moments anteriors a la construcció de l'edifici eclesiàstic. La primera ocupació, datada del segle I dC, es troba representada per restes d'una probable vila i per sobre d'aquests nivells es conservaven fosses d'inhumació i diverses construccions muràries de cronologies tardoantigues, amortitzades en l'època alt medieval per una necròpoli islàmica i un espai d'emmagatzematge en sitges.

14

16 de maig

Les termes romanes de Caldes de Montbui. Una nova visió a partir de les darreres intervencions

Conferencians: Pere Lluís Artigues, Gemma Hernández i Antoni Rigo
Moderadora: Anna Monleón

La intervenció arqueològica a la plaça del Lleó de Caldes de Montbui, plantejada com una actuació prèvia a les obres de reurbanització, ha suposat la primera excavació amb una certa extensió de les termes romanes i, en conseqüència, ha permès anar definint aquest gran i complex conjunt termal.

Gràcies a aquests treballs, com a element més important s'ha pogut excavar en la seva totalitat una gran piscina interpretada com a natatio, així com altres piscines i canalitzacions i una zona exterior que aporta dades interessants sobre l'entorn. A més, a partir d'algunes troballes, entre les quals destaca un cap de marbre d'una divinitat, probablement Apol·lo, es pot pensar que

les termes de Caldes eren més luxoses del que s'havia cregut fins al moment.

15

30 de maig

El dipòsit de bronzes de la Colomina de Bor (Bellver de Cerdanya, la Cerdanya)

Conferenciants: Josep Gallart, Marta Fàbregas, Oriol Mercadal i Ignacio Montero
Moderador: Miquel Molist

A mitjan agost del 2016 es va recuperar de forma fortuïta una massa compacta formada per un conglomerat de bronzes i terra mot endurida de l'interior d'un vas ceràmic enterrat en un prat de la Colomina de Bor (Bellver de Cerdanya, la Cerdanya), i al seu voltant es van recuperar altres elements de bronze que formaven part del mateix dipòsit o amagatall. La troballa fou comunicada al Servei d'Arqueologia i Paleontologia, alhora que li foren lliurats tots els elements d'aquesta. Molt poc temps després, al lloc de la troballa es va realitzar, per part del SAP, una intervenció arqueològica d'urgència per a la documentació i la recuperació del vas ceràmic que encara es conservava en la seva posició original. A partir d'aleshores es van realitzar el tractament i la restauració dels materials metàl·lics al Centre de Restauració de Béns Mobles de Catalunya. Un cop acabades aquestes tasques, s'ha posat de manifest que es tracta d'un dipòsit que es pot datar entre inicis de la primera edat del ferro i l'edat del ferro, compost, bàsicament, per objectes d'ornament individual femení i fragments de recipients de bronze.

16

6 de juny

Intervencions a l'entorn de l'Hospital de la Santa Creu de Vic

Conferenciants: Marta Ramon, Tatiana Pizza i Adrià Cubo
Moderadora: Imma Ollich

Les excavacions a l'entorn de l'Hospital de la Santa Creu de Vic han posat al descobert les restes d'un antic barri extramurs de Vic d'època medieval que no es coneixia fins ara. Han aparegut també un forn medieval, restes de la muralla del Morbo i una zona d'enterraments (segles XVIII-XIX) relacionats amb diferents episodis de pesta i còlera que va viure la ciutat.

17

20 de juny

Darreres intervencions arqueològiques al teatre romà de Tarragona

Conferenciants: Jacinto Sánchez Gil de Montes i Josep Anton Remolà
Moderadora: Maite Miró

Amb motiu de la implantació del projecte d'agençament del teatre romà de Tarraco, des del Departament de Cultura es va redactar el projecte d'excavació arqueològica al teatre romà de Tarragona. L'excavació, realitzada entre els mesos de gener i març del 2017, ha permès completar l'excavació arqueològica de les restes existents en l'àmbit del projecte d'agençament. A més de les restes del teatre romà, és de destacar la documentació d'un important complex constructiu associat possiblement a estructures portuàries anteriors a la construcció del teatre.

Lloc i hora:

Palau Marc, Sala d'actes
Rambla de Santa Mònica, 8
Barcelona
19.00 hores

Organització:

Departament de Cultura
Direcció General del Patrimoni Cultural
Servei d'Arqueologia i Paleontologia

Adreça electrònica:

tribunadarqueologia@gencat.cat

Pàgina web:

<https://tribunadarqueologia.blog.gencat.cat>

Imatge de portada:

Vista general del conjunt termal a la
plaça del Lleó de Caldes de Montbui
(Vallès Oriental)

Fotografia: Pere Lluís Artigues

Imatge de contraportada:

Cap de marbre trobat durant
l'excavació arqueològica realitzada a la
plaça del Lleó de Caldes de Montbui
(Vallès Oriental)

Fotografia: Arxiu Thermalia

Fotògraf: Jordi Serra